

MICHAELA HORÁKOVÁ

ZE ZÁKULISÍ VYDÁVÁNÍ JEDNÉ KALISTOVY KNIHY

(Jubilantovi, jehož krásný styl je s Kalistovými texty v mnohém spřízněný)

Je to už víc než dva roky, kdy mne jednoho krásného dne překvapil úsečný hlas dotazem, „zda se nechci porvat s Kalistou“. Telefonoval mi pan inženýr Pohanka, neúnavný organizátor žďárských kulturních aktivit, tehdejší předseda Společnosti Cisterciána Sarensis, která se mj. objevila jako vydavatel v tiráži našich dvou brněnských výborů z barokních kázání.¹ Ediční přístup, který jsem ve druhém z nich uplatnila,² mne, popravdě řečeno, vyčerpал natolik, že jsem už vůbec neměla sílu se „rvát“, ba ani cokoli dalšího vydávat.

Asi po týdnu mi byl doručen Kalistův strojopis a já jsem si po jeho prolistování uvědomila, že Kalistovu *Českou barokní pouť* vydat musím – už jen proto, aby naše literární barokologie znovu neobjevovala již objevené. Kromě toho, že byl text psán Kalistovým jedinečným stylem, byl propojen barokním fenoménem, historickou a kulturní atraktivností různých typů poutních míst (Tuřany, Vranov u Brna, Bozkov u Semil, Strašín u Sušice a žďárská Zelená hora),³ obsahoval navíc více než stovku ukázek z dosud většinou nepublikovaných barokních uměleckých textů.⁴

Při pozornějším čtení strojopisu jsem pochopila, že Pohankovo slovo „porvat se“ bylo na místě. Nepolekal mne ani tak rozsah originálu (v dodaném strojopi-

---

1 *Žena krásná náramně*, ed. M. Kopecký a kol.: 1998, *Nádoba zapálená*, ed. M. Horáková a kol.: 2000.

2 In *Nádoba zapálená*, op. cit. 1. Ediční přístup je konkretizovaný na s. 198–206 s cílem vytvořit ostřejší hranici mezi odbornou a čtenářskou edicí.

3 K podrobnější obsahové charakteristice Kalistovy knihy *Česká barokní pouť* srov. M. Horákovou *Přednášky a besedy z XXXIV. běhu LŠSS 2001*: 71–73.

4 Výjimkou jsou ukázky z vranovských tisků, které byly již dříve uveřejněny ve sb. *Poutní místo Vranov*, red. M. Ludvíková, 1996: 68–84, a tzv. žďárské texty uveřejněné ve třech výběrech barokních kázání – *Medotekoucí sláva na hůře Libanu*, ed. B. Liška: 1995, a dále ve dvou výběrech cit. v pozn. 1.

se 331 strana): doufala jsem, že nebude třeba přepisovat každé slovo (snad pomůže dostatečně moderní technika, určitě rodinní příslušníci⁵), jako fakt nehořovosti textu. Orientačně jsem zachytila na některých stranách chybějící korekturu, pravopisné a morfologické dublety, na první pohled nádherné, košaté souvětí zabírající plochu celého odstavce nedávalo smysl, místy chyběly překlady k cizojazyčným ukázkám.⁶ To vše by však patřilo do běžné ediční práce, uklidňovala jsem se a sáhla po předchozím vydání Kalistova strojopisu: Vlnasově a Pokorné *Století andělů a dáblů*.⁷ Uvědomila jsem si, že je cesta již zahájena, do Kalistova pravopisu i stylu titu editoři museli též zasahovat. Sama jsem to vnímala jako vnitřní problém, ne-li svatokádež, ale taková cesta byla našťástí už prošlapána...

Jako časově náročnější se o něco později ukázaly dva jiné ediční problémy: neúplnost poznámkového aparátu a nejednotný přepis uměleckých textů. Až poté, co jsem zjistila, že mi technika při přepisování zase tolik nepomohla (originální průklepový papír byl totiž tenký, úderky poměrně slabé, na každém řádku bylo třeba alespoň pět slov napsat znovu či je opravit) a dostala se k úpravě poznámkového aparátu první kapitoly, poznala jsem, že je nejednotně koncipovaný a mezerovitý – u některých odkazů chybělo buď vročení, nebo častěji stránky,⁸ autor navíc převážně paginoval způsobem „str. 9 a násled.“. Toto zjištění se mně potvrdilo pro každou další kapitolu. U poslední z nich (věnované žďárské Zelené hoře) jsem si ujasnila, že by bylo náležité lokalizovat Kalistou vybrané krátké ukázky do jejich dnes už vydaných kazatelských celků.⁹

První (časově poměrně náročné) pokusy o takovou lokalizaci mne dovedly k tristnímu zjištění, že Kalistovy přepisy nejsou spolehlivé (dokonce téměř nikdy zcela odpovídající originálu)¹⁰ a k závěru, že budu muset všechny ukázky

5 Kalistův text mi za pomoci skeneru pracovně „předpřipravil“ můj manžel.

6 K úpravě pravopisných a morfologických dublet a k editování textu podrobněji srov. mou ediční poznámku – in *Česká barokní pouť* 2001: 265. – Cizojazyčné překlady chyběly asi z jedné čtvrtiny (za jejich doplnění jsem vděčná kolegyni Evě Uhrové z ústavu germanistiky FF MU a kolegovi Luboru Kysučanovi z Fakulty soc. studií FF MU, srov. *Česká barokní pouť* 2001: 265, 266), ve dvou případech dokonce překlad neodpovídal citovanému pramenům (byl, jak jsem zjistila později, Kalistův vlastní, srov. moje poznámky in *Česká barokní pouť* 2001, 193, 195; pozn. 24, 47).

7 Srov. *Století andělů a dáblů* 1994: 348 (ediční poznámka).

8 Platí to např. pro pozn. 6 (za 1. kapitolou – o Tuřanech, in *Česká barokní pouť* 2001:64) původního textu, v níž nebylo paginováno hned všech devět citovaných časopiseckých studií, např. Jana Tenory Účast kardinála Ditrichštejna za bojů mezi arciknížetem Matyášem a Rudolfem II: našla jsem ji v Hlídce z r. 1903 (to však Kalista uvedl), na s. 103–114.

9 Takovým způsobem se mi rozrostl původní Kalistův poznámkový aparát ke žďárské kapitole o dalších 42 odkazů (z Kalistových 64 na výsledných 106), *Česká barokní pouť* 2001: 231–240.

10 Např. záměna slova „pouš“ za „pou“ (in *Česká barokní pouť* 2001: 213 – v první ukázce uvedené stránky, navíc v této souvislosti Kalista zaměnil dvě kázání J. J. Khella: místo Manny nebeské uváděl kázání Nepomucena Mater, to platí pro veškeré citace stejného typu), dále např. záměna slova „vyžil“ za „vybil“ (in *Česká barokní pouť* 2001:214 – v poslední ukázce uvedené stránky), „zaostřený“ místo „zostřený“ (in *Česká barokní pouť* 2001:

uměleckých textů vyhledat a ověřit,¹¹ přepisy navíc sjednotit dle převážně užívaných edičních zásad.¹² Podobný závěr jsem po sondáži zpětně učinila i u citace odborné literatury.

Nezbylo než napsat panu inženýrovi, který začal na urychlení mé práce naléhat, vysvětlující omluvu, že se vydání knihy posune. Vzhledem ke zdravotnímu stavu zmíněného mecenáše barokní literatury jsem si však netroufla uvést o kolik měsíců. A tak začala má anabáze nejen po renomovaných a snadno dostupných fondech starých tisků (Klementinu, Muzejní knihovně a Strahovu, olomoucké univerzitní a státní vědecké knihovně), ale i návštěva míst z hlediska uзуálního vyhledávání starých tisků ne zrovna běžných. Svůj badatelský záběr jsem si tak rozšířila o olomoucké muzeum, třeboňský archiv (kde, jak jsem věděla, Kalista zvláště rád pracoval), a především o fary zmíněných poutních míst. V souvislosti s rukopisem upravovaným farářem Pallou¹³ jsem, opakovaně a nakonec bezvýsledně, např. kontaktovala žďárské fary, rukopis však byl dle sdělení jejich pracovníků převezen na dosud neznámé místo (proto ukázky z něho jako neověřené označuji hvězdičkou¹⁴).

Tyto kontakty mi kromě navázání zajímavých kulturních („telefonických“) přátelství,¹⁵ ukázaly však i další, textologický problém, který mne v první chvíli přivedl na myšlenky téměř nihilistické. Konkrétně vazba na Bozkov¹⁶ mne totiž dovedla na stopu existence více „verzí“ editovaného Kalistova textu. Jak jsem

218 – v prvních verších uvedené stránky). – Podobný závěr o nespolehlivosti Kalistových přepisů jsem učinila i v souvislosti s jeho knihou *České baroko*: 1941 (publikovala jsem jej výběrově – in *Nádoba zapálená* 2000: 231, v souvislosti s Bartysovým kázáním: ukázka z něho je Kalistou zveřejněna v citované knize *České baroko* 1941: 228–232). – Fakt Kalistovy nespolehlivosti při přepisování se dá pochopit v *Českém baroku* gigantickým cílem, který si jeho autor vytýčil (zpfístupnit ukázkami úplný žánrový systém barokní literatury) a zřejmě i různou kvalitou jeho spolupracovníků, kteří se na přepisech nejspíš podíleli (jejich jména však autor neuvádí). V případě knihy *Česká barokní pouť* se neověřené přepisy dají vysvětlit analogicky, navíc pak Kalistovým zdravotním stavem i horečnatým dokončováním několika knih současně. K tomuto tématu srov. Renatu Ferklovou, in *Česká barokní pouť* 2001: 4–11 (úvodní studii k edici, o ní viz dále v tomto textu).

11 Ani při ověřování tzv. žďárských a vranovských textů nebylo možné vycházet pouze ze současných edic (viz pozn. 1 a 4). Jako ještě méně spolehlivé přepisy než Kalistovy lze totiž dokladovat přepisy Lífkovy (vzhledem ke Kalistovým ukázkám Lífka cituje zase např. nepřesně v Noskově textu slovo „plamen“ místo Kalistova náležitěho „pramen“, in *Česká barokní pouť* 2001: 219, *Medotekoucí sláva na hůře Libanu* 1995: 119), nemluvě už vůbec o neprovedené korektuře textů zveřejněných v citované edici.

12 Vintr: 1998.

13 Kalistou poprvé zmiňovaným in *Česká barokní pouť* 2001: 223.

14 *Česká barokní pouť* 2001: např. 224; na takový ediční přístup upozorňuji též v pozn. na s. 266 (citované knihy).

15 V dnešním duchovním správci Strašína – P. Františku Halašovi – který mně podrobně referoval o současných archeologických výzkumech týkajících se strašínského kostela (potvrdily Kalistovy historické úvahy), jsem našla také dosud posledního překladatele Mickiewiczových veršů (Votobia 2001).

16 Korespondence s panem Jaroslavem Kurfiřtem (vedle bratra Jiřího dlouholetým strážcem odkazu matice bozkovské), který mně následně poskytl „bozkovskou verzi“ textu.

se přesněji dozvěděla až později,¹⁷ pořídil si Zdeněk Kalista v době nepříznivé pro vydání své knihy (v 70. letech) sedm průklepů svého díla, z nichž tři obsahovaly úplný text a další čtyři představovaly pouze jeho dílčí části (po různé jedné kapitole věnované jednotlivému poutnímu místu). Tři z těchto průklepů se zatím ukázaly jako nedostupné (samostatná tuřanská a strašinská kapitola, tzv. průklep Jaroslava Polce¹⁸), tři se mi získat ke kontrole nakonec podařilo (celek chráněný v Památku písemnictví, bozkovskou kapitolu a vranovským sborníkem¹⁹ zprostředkovanou vranovskou kapitolu). Jak jsem si naštěstí mohla ověřit, všechny tři dostupné průklepy sice vykazovaly několik málo rozdílů, ale skutečně nepodstatných, spočívajících v opomenutí drobné korektury. Moje výchozí „verze“ – Pohankova²⁰ – se přitom potvrdila z hlediska Kalistových korektur jako nejpečlivější, a to mne také konečně trochu uklidnilo.

Zdalo se tak, že mi ke konečnému vydání knihy chybí už jen dokončení rámcových částí a ověření posledních jedenácti Kalistou citovaných textů,²¹ kterých se mi po prvních návštěvách knihoven (asi třinácti mimobrněnských cestách) stále ještě nedostávalo. Vzhledem k tomu, že Kalista sám v poznámkovém aparátě několikrát uvedl, že některé vzácné knihy vlastní on sám,²² troufla jsem si v této souvislosti nakonec kontaktovat i Kalistovu rodinu.

Doufala jsem, že mně štěstí popřeje, moji pražští příbuzní bydleli totiž celý život na Spořilově, snad jen pět minut od Kalistovy vily (teta ostatně vzpomínala, jak pana profesora, tak Kalistu nazývali všichni Spořilovští, vídávala každou neděli chodit s A. C. Norem kolem svého domu do nedalekého kostela), nemusela jsem tedy chodit ze svého přechodného pražského bydliště ke Kalistům daleko. Před plánovanou návštěvou mne (už v Praze) překvapil telefonát Kalistova syna (pana Aleše) sdělením, že žádnou z požadovaných knih v otcově knihovně nenašli (až později jsem se dozvěděla o smutné skutečnosti, že část původní Kalistovy knihovny už neexistuje, některé vzácné knihy se objevily v prodejích antikvariátů).²³ Smířila jsem se proto s tím, že několik málo knih a přepisů zůstane pro účely vydání *České barokní poutě* nezkontrolovaných a že to musím v ediční poznámce přiznat.

17 In *Česká barokní pouť* 2001: úvodní studie Renaty Ferklové.

18 Dle ústního sdělení Jaroslava Polce Renatě Ferklové byl tento celek (Polcovi Kalistou zasláný) ztracen ve vatikánské knihovně.

19 Op. cit. 4.

20 O významu, který přikládal celku uschovanému u přítele Pohanky sám Kalista, viz jejich korespondenci, konkrétně dopisy Kalistovy z 5. 11. 1973 a z 18. 2. 1974. Srov. *Česká barokní pouť* 2001: 10, 11, 14 (v úvodní studii R. Ferklové).

21 Dva zahraniční odborné příspěvky, pět mariánských písní, dva staré tisky, dvě uměnovědné monografie (K. Konráda a J. M. Květa, ty se mně však nakonec podařilo získat v soukromých fondech).

22 Srov. *Českou barokní pouť* 2001 např. 239: 88 (pozn.).

23 Mj. dle osobního sdělení Pavla Pokorného, zaměstnance pražské strahovské knihovny, který původně usiloval o odkoupení Kalistova soukromého fondu pro Památník národního písemnictví.

A to už jsem se přece jen dostávala k jejímu finálnímu koncipování a vůbec k dokončování rámcových pasáží své edice. Doufala jsem, že mne nezaskočí slovníček, ale to jsem se zase přepočítala: Kalistova slovní zásoba je (jak známo) nesmírně bohatá, a to nejen z hlediska nadstandardní znalosti reálií církevní liturgické praxe. Až při vyhledávání přesných významů slova jsem zjistila, že si v dané oblasti slovníky mnohdy přesně neodpovídají, navíc mne – a nejen ve vztahu k termínům církevní praxe – zase zdržel fakt Kalistových poetismů a neologismů.²⁴ Konečně jsem si neodpustila svou stať o vývoji literární barokologie – v návaznosti na Kalistovu knihu při vědomí, že o sobě některé „větve“ bádání nevědí či vědět nechťejí.²⁵

Ale i v takovém stadiu přípravy edice, které jsem už pokládala za závěrečné, se mi práce nedařila, jak bych si představovala: horšící se zdravotní stav pana inženýra Pohanky mi přidával na intenzitě v usilování už konečně text odevzdat (a přitom – v plném chodu semestru – se mi soustředěného času tak zoufale nedostávalo), ale spěch přinášel současně pochybnosti, co všechno mi může uniknout. Vracela se mi také předtucha, že je to snad něco podstatného, co já ani neovlivním.

Jak se projevilo o něco později, rozhodně jsem nemohla ovlivnit techniku, na které jsem byla při dokončovací fázi zvláště závislá. Starý počítač mi vypovídal službu (jako by se zděsil mého spěchu), začal náhle dosluhovat a pro mne naprosto iracionálně hlásil opakovaně „vážnou chybu“ na disku, v celém posledním měsíci této mé ediční práce, téměř vždy, kdy jsem dopisovala poslední věty všech tří pasáží rámcových částí (slovníčku, ediční poznámky i poslední literatury předmětu). Po ohlášení chyby nebylo možné už hned program otevřít, nebo mi mizel text napsaný za poslední hodinu (proto jsem jen slovníček dopsala až v jeho páté, „finální“ verzi).

Navíc se mi velmi často vybavovala poznámka z prvního výboru barokní prózy Miloše Sládka o tom, že Kalistovu *Českou barokní pouť* připravují k vydání Jan Royt a Zuzana Pokorná.²⁶ Kolega Sládek tehdy formuloval předčasný závěr, který skutečnosti neodpovídal, to jsem si přímo u Jana Royta ověřila osobně (při jedné z jeho brněnských přednášek) – ještě před vlastním započítím své práce. Byla jsem také ubezpečována o tom, že autorská práva získal od Kalistů pan Pohanka – na základě mého předchozího vydání barokního výboru²⁷ – nejen jako Kalistův přítel i přítel Kalistovy rodiny, ale především jako ten, který cítil vůči osudu strojopisu odpovědnost. Zvláštní pochybnosti mne však přesto

24 O něco odlišný je zvláště výklad termínů liturgické praxe (typu „ciborium“, „cingulum“, „pallium“) ve všeobecných slovnících a ve slovnících speciálních (v daném kontextu se mně ukázal jako nejpotřebnější text Šidlovský: 1991). – Jako určitý typ Kalistova neologizování lze vnímat i některé podoby z hlediska posledních kodifikací nenáležitě (např. záměnu rodu u slova „domicil“, u Kalisty v nom. sg. jako „domicila“, či typu sklonění: „supranaturální“ místo dnešního náležitého „supranaturální“).

25 V uvedené souvislosti zde také zmiňuji některé příklady, srov. *Česká barokní pouť* 2001: 270–271.

26 Srov. *Malý svět jest člověk* 1994: 94, 5. pozn.

27 Op. cit. pozn. 1.

zneklidňovaly: napadlo mne kontaktovat osobně Renatu Ferklovou,²⁸ která v Památníku národního písemnictví Kalistovu pozůstalost spravuje. To jsem ostatně stejně ještě potřebovala udělat před odevzdáním textu do tiskárny, abych měla také jistotu, že jsem nezapomněla na žádný z již vydaných Kalistových textů a že jsem si ověřila vazbu na poslední zdroj kalistovských informací.

Návštěva v Památníku písemnictví s sebou přinesla nečekané zkomplikování celé záležitosti, které jsem ostatně poslední dva měsíce práce jaksi podvědomě tušila. Paní kolegyně mne s jistým ostychem upozornila na fakt, že jí pan inženýr Pohanka již před lety slíbil zveřejnění její (již publikované) studie²⁹ o genezi textu *Česká barokní pouť* v edici, pokud se mu jednou podaří vydání zajistit.

Hlavou mi projelo několik úvah současně, první byla taková, zda je vůbec adekvátní již zveřejněný text publikovat znovu, druhá se týkala toho, že bude-li třeba text přijmout, budu zřejmě muset upravovat svůj doslov, kde jsem charakteristiku textu knihy i významu Zdeňka Kalisty už formulovala, některé informace rámcových částí různých autorů by se zřejmě nefunkčně dublovaly. Třetí úvaha mne přímo poděsila: vydání bude nutno opět odsunout (o kolik zase?), a to jsem už slíbila odevzdat úplný text tiskárně s konečnou platností: do konce následujícího týdne.

Jako první rozhodnutí však padlo, že si nejprve musím text kolegyně Ferklové důkladně pročíst, abych mohla zodpovědně posoudit, co udělat dál, zda termín v tiskárně skutečně opět posunout a o jakou dobu. Po přečtení zaslání studie mi bylo jasné, že by měla skutečně být součástí edice, ovšem v té podobě, kdy se textu přímo dotýká a vysvětluje jej (navíc se zveřejnění studie v Distanci – vzhledem k její omezené distribuci – omezilo na minimum příjemců). A tak došlo na moje původní obavy, že budu muset přistoupit k úpravám jak úvodu (textu kolegyně Ferklové), tak doslovu (dvou ze svých tří rámcových pasáží).

A pak už zdánlivě nestálo vydání textu *Česká barokní pouť* nic v cestě: jen domlouvání s kolegyní Ferklovou prostřednictvím elektronické pošty, běžná trojí korektura, z níž mne ta poslední (nakonec do finálního tvaru vůbec nezanesená³⁰) už zastihla na studijním pobytu v německém Wolfenbüttelu (a z celého vydání mi dost pokazila radost). Text totiž ležel v tiskárně (a vazárně?) téměř dalšího čtvrt roku, než se jejím zaměstnancům podařilo zajistit na přebal stejný materiál, jaký byl použit na předchozích třech (zmiňovaných) výborech z barokních textů.³¹

28 K Renatě Ferklové srov. též předchozí poznámky: 10, 14, 15, 17. – S kolegyní Ferklovou jsem do té doby byla pouze v telefonickém kontaktu, pomohla mi především s náplní obrazové přílohy („Kalistova“ poutní místa na starých pohlednicích, zčásti z fondů PNP), srov. *Česká barokní pouť* 2001: 266 (poděkování Renatě Ferklové), 274–283 (10 obrazových příloh – vždy exteriér a interiér poutního kostela).

29 Srov. *Česká barokní pouť* 2001: 14 (nepaginovaná poznámka stránky).

30 *Česká barokní pouť* 2001: 266, 267 (in Slovo editorky nejen o vydavatelské poznámce a K nové literatuře předmětu).

31 Viz pozn. 1.

Kniha *Česká barokní pouť* nakonec vyšla v počtu (pouhých) 500 kusů na konci srpna (2001), v září začala být distribuována a už v prosinci byly její zásoby ve žďárském skladu vyčerpány. Pan inženýr Pohanka ještě stačil vyrovnat účty v tiskárně, knihu si prolistoval, přečetli mu z ní několik stran (potkal ho v posledním roce života stejně smutný úděl jako Zdeňka Kalistu). Zpráva o jeho skonu mne zastihla v prvním zářijovém týdnu daleko na dalmatském pobřeží. Poděkovat za veškerou podporu vydávání barokních textů jsem mu už nestihla.

CITOVANÁ LITERATURA

- Horáková 2000: Horáková, Michaela a kol. (ed.), *Nádoba zapálená, Žďár nad Sázavou*.
 Horáková 2001: Horáková, Michaela, O dosud poslední barokologické edici, in *Přednášky a besedy z XXXIV. běhu LŠSS (Letní školy slovanských studií)* red. Eva Rusinová, s. 71–73, Brno.
 Kalista 2001: Kalista, Zdeněk, *Česká barokní pouť*, ed. Michaela Horáková, Žďár nad Sázavou.
 Kalista 1941: Kalista, Zdeněk, *České baroko*, Praha.
 Kalista 1994: Kalista Zdeněk, *Století andělů a dáblů*, ed. Zuzana Pokorná a Vít Vlnas, Jinočany.
 Kopecký 1998: Kopecký, Milan a kol., *Žena krásná náramně, Žďár nad Sázavou*.
 Lifka 1995: Lifka, Bohumír (ed.), *Medetekoucí sláva na hůře Libanu, Kostelní Vydří*.
 Ludvíková 1996: Ludvíková, Miroslava (red.), *Poutní místo Vranov, Vranov u Brna*.
 Sládek 1994: Sládek, Miloš (ed.), *Malý svět jest člověk*, Jinočany.
 Šidlovský 1991: Šidlovský, Gejza Evermod, *Svět liturgie*, Praha.
 Vintr 1998: Vintr, Josef, *Zásady transkripce českých textů z barokní doby*, LF CXXI, 3–4, s. 341–346.

HINTERGRUNDINFORMATIONEN ZUR AUSGABE EINES DER BÜCHER VON KALISTA

Die Maschinenschrift des Textes *Die Wallfahrt in Böhmen im Zeitalter des Barock* gehörte zu den bisher nicht veröffentlichten Werken des Historikers, Barockexperten und Dichters Zdeněk Kalista (1900–1982). Das Buch behandelt mit einem breitgefächerten Einblick in die Kultur des Barock v. a. fünf Wallfahrtsorte, die mit dem Phänomen des Barock verbunden sind. In den 70er Jahren, in einer für die Ausgabe seiner Werke ungünstigen Zeit, arbeitete der schwer kranke Autor an der oben genannten Handschrift und zu gleicher Zeit an drei weiteren Büchern. Er hatte nicht mehr die Möglichkeit, die älteren Umschriften seiner künstlerischen Texte zu überprüfen und die Hinweise auf die Fachliteratur zu ergänzen. In diesem Sinne war also die Maschinenschrift unfertig.

Der Editorin blieb nichts anderes übrig, als etwa an die hundert von Proben aus der Barockliteratur und den ganzen Anmerkungsapparat zu kontrollieren, zu korrigieren und unter Anwendung der Transkription nach den Grundsätzen von Josef Winter, zu vereinheitlichen. Überdies hielt es die Editorin für notwendig, die Proben aus den Barockpredigten in die im Laufe der 90-er Jahre erschienenen Editionen zu lokalisieren und die – etwa zu einem Viertel – fehlenden Übersetzungen aus dem Lateinischen und Deutschen zu ergänzen (an dieser Arbeit haben sich die Germanistin E. Uhrová und der klassische Philologe L. Kysučan beteiligt). Das weitere Editionsproblem beruhte in der hypothetischen Existenz von 7 „Versionen“ des Textes, worauf die Editorin erst in der zweiten Phase ihrer Arbeit gebracht wurde. Es handelte sich de facto um Durchschläge, die sich – wie die Editorin letzten Endes festgestellt hat – voneinander durch das verschiedene Ausmaß der Korrekturen des Autors minimal unterscheiden. Schließlich musste die Autorin das Vorwort sowie auch das Nachwort neu bearbeiten, weil es auf Grund einer älteren Vereinbarung des

Herausgebers (der Gesellschaft Cisterciaria sarensis vertreten durch Kalistas Freund Ing. Josef Pohanka) notwendig war, in die Ausgabe die Studie von Renata Ferklová über die Genesis des Textes *Die Wallfahrt in Böhmen im Zeitalter des Barock* aufzunehmen. Das Buch *Die Wallfahrt in Böhmen im Zeitalter des Barock* wurde schlussendlich in der Anzahl von 500 Stück im August 2001 herausgegeben, im September distribuiert und binnen zwei Monaten ausverkauft.